

Nooit meer een kleurplaat

Anderen over *Nooit meer een kleurplaat*

‘Kindertheologie is samen met kinderen zoeken naar antwoorden op theologische vragen die ze zelf stellen. Hun al doende leren hoe je kunt nadenken en antwoorden vindt. Dat vraagt van ons volwassenen best heel wat, daarom ben ik extra blij dat dit boek er nu is. Zodat we beter gaan begrijpen wat onze rol is en hoe je dat praktisch aanpakt.’

• *Vincenza La Porta – Directeur Kerkelijk Bureau Protestants Amsterdam*

‘Dit boek is goud waard voor wie in zijn gemeente of thuis kinderen de ruimte wil geven om zich te verwonderen over wie God is, was en zal zijn in hun leven. En wanneer je als volwassene dat avontuur aan durft te gaan, zul je leren van de meesters van verwondering – de kinderen zelf – om te geloven als een kind.’

• *Martine Versteeg – Relatiemanager Kerk & Jeugd MissieNederland*

‘Een inhoudsvolle, praktische en toegankelijke vertaling van kindertheologie naar de praktijk van kerk, school en thuis. *Nooit meer een kleurplaat* legt een stevige basis voor betekenisvolle ontmoetingen tussen kinderen en volwassenen.’

• *Nelleke Plomp – Coördinator kliederkerk bij de Protestantse Kerk in Nederland*

‘*Nooit meer een kleurplaat* legt helder uit wat kindertheologie inhoudt en illustreert dit met allerlei praktijkvoorbeelden. Hierdoor kun je als jeugdwerker, leerkracht of ouder zelf aan de slag met deze inzichten en kun je samen met kinderen ontdekken wat de Bijbel hun en jou te zeggen heeft.’

• *Corina Nagel-Herweijer – Specialist Jong Protestant*

‘De kindertheologische benadering sluit heel goed aan bij de pedagogische kijk op onderwijs die Verus voorstaat. Met dit boek in de hand kunnen leerkrachten gestalte geven aan levensbeschouwelijke vorming die bijdraagt aan de mens- en volwassenwording van kinderen en jongeren.’

• *Guido de Bruin – Adviseur identiteit bij Verus, vereniging voor katholiek en christelijk onderwijs, en verhalenverteller*

‘Dit boek neemt je mee naar de uitdagende wereld van kindertheologiseren. Met heldere uitleg en praktische voorbeelden. Een schatkist vol gouden tips voor ouders en kinderwerkers. Lees en ontdek! Je denkt echt nooit meer aan kleurplaten.’

• *Liesbeth Winters-Jonas – Kinderpastor*

‘Een boek over een geweldig onderwerp! Het gaat om je kind, om jou en de Bijbel, om ontdekken, uitgedaagd worden, leren van elkaar en Gods Geest daardoorheen. Ik geloof dat als we met onze kinderen op deze manier in gesprek gaan, ze zelf gaan ontdekken hoe God in hun leven aanwezig is. Hoe mooi is dat!’

• *Annasjouk Nijhof – Eigenaar van Xpeditie 3.6.0 & algemeen coördinator Inhoud Kinderplein Pinksterconferentie*

‘Maartien en Henk hebben met dit boek een bijzonder vruchtbare loot aangebracht op de al zo voorspoedige kindertheologische boom. Verankerd in de nieuwste wetenschappelijke inzichten en vertaald in voorbeeldverhalen voor klas en gemeente bieden de auteurs in dit boek de lezer inzicht in hoe bijbelse verhalen inspirerend en irriterend de leefwereld van kinderen kunnen openbreken. Ik ben ervan overtuigd dat vele kinderen en hun begeleiders met dit boek zullen genieten van het “alfabet van de hoop” dat uit de bijbelse verhalen spreekt.’

• *Bert Roebben – Professor godsdienstpedagogiek aan de universiteit van Bonn (Duitsland)*

‘Dit boek helpt je om naast kinderen te staan en samen met kinderen op ontdekking te gaan in de Bijbel en over God, waarbij het kind centraal staat. Het boek daagt je uit om in aanbod meer te differentiëren, zodat elk kind gezien wordt. Ik droom ervan: kinderwerk dat van, met en voor kinderen is.’

• *Lisanne Koudijs – Kidspastor Mozaiek0318*

‘*Nooit meer een kleurplaat* is een uitnodiging om Gods wereld te ontdekken aan de hand van het kind. Lees dit boek, ga aan de slag met de praktische tips en oefen jezelf in deze nieuwe manier van kijken, werken en beleven. Zet de nieuwe generatie op je schouders en verwonder je over de vergezichten en inzichten die jullie samen kunnen ontdekken in het geloofsgesprek.’

• *Corjan Matsinger – eigenaar van Young & Holy, religieus trendwatcher, auteur van diverse boeken over jeugdwerk en docent Godsdienst*

‘Deskundig, vernieuwend en praktisch. *Nooit meer een kleurplaat* is een boek dat je in bezit wenst van iedereen die zich vrijwillig of beroepshalve met godsdienstige vorming bezighoudt. Je leest hoe je kinderen helpt om zelf de Bijbel en geloof te ontdekken en hoe je gouden momenten creëert rondom een open Bijbel. Met veel inspirerende voorbeelden.’

• *Dr. J.H. van Doleweerd – Docent Godsdienst aan de Driestar & Lector PC GVO*

‘*Nooit meer een kleurplaat* is een aanwinst voor eenieder die zich bezighoudt rondom kinderen, geloven en de Bijbel. Het boek biedt een toegankelijke en complete introductie in de kindertheologie en zit boordevol praktijkvoorbeelden voor thuis, in de kerk of op school. Het inspireert om met een nieuwe blik naar het geloofsgesprek met kinderen te kijken. Echt een aanrader!’

• *Koos van Beelen – Jeugdwerkadviser van de Protestantse Kerk Amsterdam*

‘Wat een prachtig handvat om samen met je kinderen op ontdekkingsstocht te gaan door de Bijbel. En samen God te zoeken. Als ouder een voorbeeld te zijn voor je kind en tegelijkertijd gaan ontdekken dat er ook zoveel te leren valt van jouw kind. Dit boek kan jou helpen jouw priesterlijke taak als ouder invulling te geven.’

• *Gwenda Visscher – Coördinator kinderwerk VEZwolle*

‘Laat je uitdagen door de voorbeelden in het boek, maar laat vooral de kinderen verhalen uit de Bijbel aan elkaar vertellen. Dan wordt het verhaal kleurrijker dan een kleurplaat voor mogelijk houdt. Een boek dat bij leerkrachten, medewerkers in de kinderdiensten, en ouders een plekje op tafel verdient. Ik hoop dat het zijn weg vindt en uitwerking kent in scholen, gezinnen, kerken en op alle andere plaatsen waar kinderen bijbelverhalen mogen horen.’

• *Han Bakker – Docent Levensbeschouwing & Godsdienst, Pabo NHL Stenden Groningen*

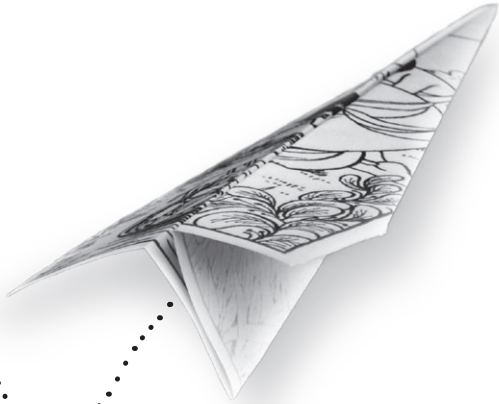
‘Ik sta volledig achter dit boek. De schrijvers geven perfect weer wat kindertheologie is: de actieve, ontdekkende manier van omgaan met de Bijbel en geloof.’

• *Melanie van de Peut – Auteur van Mijn Peuterbijbel*

‘Maartien en Henk hebben in dit boek kindertheologie op een heldere manier beschreven, theoretisch onderbouwd en verrijkt met praktische voorbeelden die gebruikt kunnen worden thuis, in de kerk en op school. Daardoor is het boek heel geschikt voor ouders, kinderwerkers en leerkrachten. Dit boek kan ook studenten van de pabo inspireren.’

• *Eefje van der Werfhorst – Docent Godsdienst aan de Driestar & Bestuurslid PC GVO*

nooit meer **een** **kleurplaat**

*Raak geïnspireerd door
kindertheologie*

nB_g

**Maartien
Hutter**

**Henk
Kuindersma**

Nooit meer een kleurplaat

Raak geïnspireerd door kindertheologie

Eerste druk, 2021

ISBN: 9789089122391

NUR: 707

Auteurs: Maartien Hutter en Henk Kuindersma

In samenwerking met Jong Protestant en Kliederkerk

Met bijdragen van Corina Nagel-Herweijer (praktijkvoorbeeld 6), Melanie van de Peut (praktijkvoorbeeld 4), Nelleke Plomp (praktijkvoorbeeld 5) en Martine Versteeg (praktijkvoorbeeld 3)

Met illustraties van Wendelien van de Erve

Ontwerp omslag en lay-out: Jore ontwerp

© 2021, Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap, Haarlem/Antwerpen

Alle rechten voorbehouden.

De bijbelteksten in *Nooit meer een kleurplaat* komen uit de Bijbel in Gewone Taal © 2014, tenzij anders vermeld.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De Bijbel voor iedereen

Het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap (NBG) brengt de Bijbel dichtbij, al meer dan 200 jaar. In de Bijbel horen wij Gods boodschap van liefde voor de wereld, die ons in beweging brengt en onze weg verlicht. Daarom willen we dat mensen in binnen en buitenland toegang krijgen tot de Bijbel. Het NBG kan deze missie uitvoeren dankzij de steun van leden en donateurs. Lees meer over ons werk, en hoe je ons kunt helpen op onze website.

bijbelgenootschap.nl | bijbelgenootschap.be

Inhoud

Voorwoord 12

Inleiding 14

Deel 1: De achtergronden van kindertheologie 19

1. Kindertheologie, wat is dat? 20
2. Kindertheologie, wat staat centraal? 30
3. Kindertheologie, wat is de plek van de Bijbel en geloof? 46

Deel 2: De vertaalslag van de theorie naar de praktijk 53

4. Jouw rollen als opvoeder 56
5. In gesprek met kinderen 72
6. Een rijke omgeving rond de Bijbel en geloof 84

Deel 3: Inspirerende praktijkvoorbeelden 109

1. Van beleven naar ontdekken. Met de allerjongsten spelenderwijs op bijbelverkenning 113
2. Samen met kinderen betekenis geven aan bijbelverhalen 118
3. De kleine kerk thuis 123
4. De Bijbel en geloof ervaren met jonge kinderen 129
5. Kliederkerk: Samen kerk-zijn op een creatieve manier 133
6. Als kinderen zelf gaan vragen 138
7. Beeld vertelt mee aan het bijbelverhaal 143
8. Op speelse wijze met kinderen bijbelse beeldtaal ontdekken en betekenis geven 149
9. Theologiseren met kleuters 157
10. Kunst kijken, kinderliterair bijbellezen en een kindertheologisch gesprek voeren 164
11. Rijke omgevingen creëren in de klas 172

Voor onderweg 180

Verantwoording 184

Jezus zei: 'Laat die kinderen bij me komen. Houd ze niet tegen. Want Gods nieuwe wereld is er juist voor hen. Luister goed naar mijn woorden: Je moet openstaan voor Gods nieuwe wereld. Net zoals een kind dat doet. Anders kun je er niet binnenkomen.' Jezus sloeg zijn armen om de kinderen heen. Hij legde zijn handen op hen en zegende hen.

Marcus 10:14-16

Voorwoord

Gods naam betekent: Ik ben er altijd.

Babette, 4 jaar

Pfieuw! Je duikt omlaag omdat er een vliegtuigje langs vliegt. Dat was toch niet de bedoeling van de kleurplaat die je aan de kinderen hebt gegeven? Een van de kinderen begint, en al gauw volgen er meer. Maar dan zie je dat er ook kinderen zijn die op de achterkant van de kleurplaat aan het tekenen zijn. Ze tekenen het bijbelverhaal. En wat je raakt: ze hebben zichzelf in de tekening een plek gegeven. Daar hebben ze het met elkaar over. Ze merken niet eens dat er vliegtuigjes door de lucht vliegen. Je kijkt een tijdje naar de kinderen en je luistert naar hen. Dit is toch wat wel een ‘gouden’ moment wordt genoemd? Zoiets zou van jou veel vaker mogen gebeuren!

Vooraf had je je afgevraagd wat je zou gaan doen. Je wilde graag met de kinderen aan de slag met het verhaal over God die zijn naam vertelt aan Mozes. Het is een prachtig verhaal, maar wat kun je er met kinderen allemaal mee? Het verhaal voorlezen? Een paar vragen stellen? Iets knutselen? Een kleurplaat?

Natuurlijk is er niets mis met een kleurplaat – hoeveel kinderen genieten daar niet van? Maar er kan zo veel meer. Dat ‘meer’ raakt aan je verlangen. Maar daar liggen ook je vragen. Want hoe haal je meer uit die momenten dat de Bijbel opengaat? Hoe kun

je de wereld van de Bijbel en geloof en de wereld van de kinderen bij elkaar brengen? Wat brengt jullie verder in het geloofsgesprek? Hoe kunnen kinderen ontdekken dat de Bijbel ook over hen gaat, dat de verhalen betekenisvol zijn voor hun leven?

Of je nu thuis, in de kerk of op school met kinderen en de Bijbel aan de slag wilt, je herkent vast dit verlangen én een aantal van deze vragen. Laat je dan inspireren door kindertheologie. Kijk met een frisse blik naar wat er al is en naar wat je al doet. Sla ook nieuwe wegen in. Ga met kinderen op ontdekkingsstocht en beleef samen gouden momenten rond een open Bijbel. Je bent al onderweg. En er kan zo veel meer. In het vertrouwen op Gods naam, die betekent: Ik ben er altijd.

Inleiding

Samen met kinderen de Bijbel lezen, hoe doe je dat?

Deze vraag is in de kern de meest gestelde vraag als het gaat over kinderen en de Bijbel. Je wilt graag met je kinderen of met je groep aan de slag met de verhalen uit de Bijbel, maar hoe pak je dat aan? Op welke manier kun je met kinderen naar een bijbelverhaal kijken en daarover praten? Hoe kom je erachter wat zij er zelf van vinden? En kun je het dan ook over God hebben? Hoe ga je aan de slag zodat het de kinderen aanspreekt en zij er plezier in hebben? Kortom: hoe haal je meer uit jullie moment samen als de Bijbel opengaat?

De afgelopen jaren heeft het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap (NBG) zich beziggehouden met deze vragen. Daarbij, en bij het ontwikkelen van kinderbijbels en de kinderdienstmethode *Bijbel Basics*, heeft het NBG zich laten inspireren door kindertheologie.

Kindertheologie gaat heel kort gezegd over de vraag wat er gebeurt als kinderen en de Bijbel elkaar ontmoeten. Door zich hiermee bezig te houden heeft kindertheologie veel handvatten ontwikkeld om samen met kinderen op een gelijkwaardige manier waardevolle momenten rond een open Bijbel te beleven. Daarmee heb je als opvoeder goud in handen!

Nu is het tijd om deze kennis van en ervaringen met kindertheologie door te geven, en dat doen we graag in dit boek. Op steeds meer plekken in Nederland vind je sporen van kindertheologie. Dat zie je terug in de praktijkvoorbeelden in dit boek.

We zijn blij met de praktijkbijdragen van Jong Protestant, PC GVO (Protestants Centrum Godsdienstig Vormingsonderwijs), Martine Versteeg (MissieNederland) en Melanie van de Peut. Jong Protestant was ook betrokken bij de inhoud van dit boek. In de samenwerking tussen NBG en Jong Protestant is kindertheologie steeds een bron van inspiratie.

Dit boek is voor kinderwerkers in de kerk, ouders, leerkrachten en iedereen die met kinderen de Bijbel wil ervaren en ontdekken, maar zich ook afvraagt: hoe doe je dat? Het is een boek voor wie nieuwsgierig is naar kindertheologie. Maar ook voor wie die term weinig zegt en denkt: is dat wel iets voor mij? We laten je de visie achter kindertheologie zien en maken concreet hoe je daar in de praktijk mee aan de slag kunt gaan. We, dat zijn Maartien Hutter en Henk Kuindersma.

Maartien is theoloog en pedagoog en sinds 2013 werkzaam bij het NBG. Ze werkt aan uitgaven en producten voor kinderen en hun opvoeders, vanuit de inzichten uit de kindertheologie. Ze draagt kindertheologie een warm hart toe:

‘Kindertheologie heeft alles te maken met het raakvlak tussen pedagogiek en theologie. Hoe kijk je naar kinderen en hoe kijk je naar de Bijbel, en hoe breng je die twee samen in jouw rol als opvoeder? Draag je kennis over, geef je kinderen de “moraal van het verhaal” mee of wil je graag dat kinderen zelf ontdekken waar het in de Bijbel en in het geloof over gaat? En hoe pak je het dan aan om het meeste uit het moment met de kinderen te halen? Het raakt me hoe in de kindertheologie kinderen heel volwaardig en tegelijkertijd helemaal zoals ze als kind zijn de Bijbel mogen beleven en ontdekken. En hoe tegelijkertijd de bijbelverhalen zélf mogen spreken. Dat vraagt van opvoeders heel bewust een open en gelijkwaardige houding. Door middel van dit boek willen we hen daarbij inspireren en ondersteunen. Vanuit de theoretische

achtergrond van kindertheologie en door de vertaalslag te maken van de theorie naar de praktijk van alledag willen we laten zien dat er al zo veel moois gebeurt én dat er nog zo veel meer kan. Want kindertheologie is de moeite meer dan waard. Wanneer je met kinderen en de Bijbel op ontdekkingsreis gaat, wachten er mooie ervaringen en nieuwe inzichten op je. Die ontdek je alleen als je kijkt met een onbevangen blik en met een kind naast je. Het zijn de gouden momenten die je ontdekt met de ogen van een kind.'

Henk is godsdienstpedagoog. Hij groeide op in een protestants-oecumenisch milieu. Zijn moeder zong liederen met haar vier kinderen. Zijn vader las vertellend voor uit een zorgvuldig gekozen kinderbijbel. Hij sprak graag met zijn gezin over het voorgelezen verhaal. Zijn eerste vraag was standaard: 'Wat vinden jullie van dit verhaal?' Als vrijwilliger in het kerkelijk kinder- en jongerenwerk werkte hij op dezelfde manier. En dat leverde momenten op die kinderen en jongeren van toen zich nu nog herinneren. Henk volgde zijn vaders spoor – werken met kinderen – door onderwijzer en schoolleider te worden. Hij combineerde zijn werk met studies onderwijskunde, algemene pedagogiek en praktische theologie. Hij promoveerde in de godsdienstpedagogiek. In zijn proefschrift keert hij zich tegen de overdrachtsdidactiek, die kinderen brengt tot stilzitten, luisteren en navolgen. Hij stelt daar gevarieerde leeromgevingen tegenover waarin kinderen zelf een actief aandeel hebben. Gesprekken met kinderen over hun religieuze vragen en gedachten zijn hem steeds blijven boeien. Zowel voorheen in zijn gezin, met zijn vrouw en drie kinderen, alsook nu met zijn negen kleinkinderen. Maar ook in de functies die hij achtereenvolgens als godsdienstpedagoog uitoefent in de onderwijsadvisering, als leraar op de hbo-opleiding Theologie en op de universiteit (PThU). In het Europese Netwerk Kindertheologie komt hij in contact met collega's die hetzelfde nastreven als

hij: kinderen met hun begeleidende opvoeders op ontdekkingsreis laten gaan in de rijkdom van de bijbelse geloofstraditie. En dat vindt de lezer in dit boek terug.

Kijk je uit naar gouden momenten met kinderen rond een open Bijbel? Laat je inspireren door kindertheologie! Ontdek wat je kunt doen om die gouden momenten de ruimte te geven. Daar neemt dit boek je in mee. We doen dat in drie stappen.

In *Deel 1* van dit boek gaan we in op wat kindertheologie is. We vertellen je meer over de achtergronden van kindertheologie en laten zien wat centraal staat in deze visie. Je maakt kennis met hoe je vanuit kindertheologie kijkt naar kinderen en naar de Bijbel. In *Deel 2* maken we de vertaalslag naar de praktijk: wat betekent kindertheologie concreet voor jouw momenten met kinderen rond de Bijbel en geloof? We kijken naar die momenten als een ontdekkingstocht die je samen onderneemt. Je maakt kennis met de verschillende rollen die je als opvoeder hebt, je leest meer over het voeren van open en gelijkwaardige gesprekken met kinderen, en we nemen je mee in het creëren van een rijke omgeving waarin voor kinderen van alles te beleven, te ontdekken en te leren is. Daarna laten we je in *Deel 3* 'kindertheologie in uitvoering' zien. In een veelkleurige waaier aan ervaringen thuis, in de kerk en op school zie je hoe kindertheologie in de praktijk van alledag werkt en inspireert.

In *Voor onderweg* vind je tot slot de tien belangrijkste punten uit de kindertheologie om mee te nemen op je reis met kinderen en de Bijbel en geloof.

Het kan je veel brengen als je op een kindertheologische manier gaat kijken en daarmee aan de slag gaat. Het kan jouw reis met kinderen en de Bijbel tot een ontdekkingstocht maken. Voor de kinderen én voor jou.

1

De achtergronden van kindertheologie

1 | Kindertheologie, wat is dat?

Het kind, de Bijbel en jij

Het woord 'kindertheologie' roept nieuwsgierigheid op, maar ook vragen. De woorden 'theologie' en 'theologiseren' kunnen je afschrikken. 'Theologie' wordt meestal gebruikt voor de studie van het denken en spreken over God, de Bijbel en geloof. Past zo'n woord wel bij kinderen? En bij mij als opvoeder? Heb je daar soms allerlei voorkennis voor nodig? Gaat het alleen maar om nadenken en praten? Kortom: wat is kindertheologie nou precies?

Een manier van opvoeden met de Bijbel en geloof

Kindertheologie is een visie op opvoeden met de Bijbel en geloof. Bij geloofsopvoeding spelen kinderen, de Bijbel en geloof, en jij als opvoeder altijd een rol. Dat kan op verschillende manieren, vanuit verschillende visies. Je kunt in geloofsopvoeding kiezen voor geloofsoverdracht. Je draagt dan aan de kinderen over wat jij belangrijk vindt dat zij leren. Bijvoorbeeld de betekenis die de bijbelverhalen volgens jou hebben. Of wat je als de kern van jouw geloofstraditie ziet. Dit is vooral eenrichtingsverkeer van jou naar het kind. Je kunt geloofsopvoeding ook zien als een vorm van geloofscommunicatie met kinderen. Dat is tweerichtingsverkeer. Je gaat er dan van uit dat kinderen ook zelf kunnen ontdekken wat belangrijk is en wat de Bijbel en geloof hun te zeggen hebben. Als opvoeder help je hen om zelf de Bijbel en geloof te ontdekken en zich toe te eigenen. Bijvoorbeeld door samen aan de slag te gaan met verhalen uit de Bijbel en geloofs- onderwerpen zonder dat de uitkomst van tevoren vastligt. Dat

vraagt om een eigen, actieve rol van de kinderen en van jouzelf. Het is alsof je samen met een kind een bouwwerk van blokken maakt. Je bouwt er allebei aan mee en van tevoren weet je niet precies hoe het worden zal. Die actieve, ontdekkende manier van omgaan met de Bijbel en geloof, dat is kindertheologie.

Kindertheologie begint bij wat er al is. Dat zijn enerzijds de kinderen met hun eigen vragen, ervaringen en hun eigen manier van kijken, denken en ontdekken. Anderzijds is dat de Bijbel vol verhalen van God en geloof. Wanneer je als opvoeder die twee de ruimte geeft en met elkaar in aanraking brengt, bijvoorbeeld door open vragen te stellen bij een bijbelverhaal, doe je al aan kindertheologie.

Tegelijkertijd is er nog zo veel te ontdekken als je je meer bewust bent van de plek die kinderen, de Bijbel en geloof, en jij als opvoeder innemen en hoe jullie in verbinding met elkaar staan. Welke rollen je als opvoeder hebt, hoe gesprekken met kinderen over God, de Bijbel en geloof de ruimte kunnen krijgen, wat helpt om kinderen actief de Bijbel en geloof te laten beleven, ontdekken en leren kennen. Die bewustwording en handvatten biedt kindertheologie.

'Theologiseren' en 'kindertheologie'

Met wat je net hebt gelezen in gedachten, kun je de betekenis van de woorden 'theologiseren' en 'kindertheologie' als volgt verwoorden:

- 'Theologiseren' betekent: het beleven, onderzoeken, nadenken, praten, ontdekken, verwonderen en leren rond alles wat te maken heeft met de Bijbel en geloof. Dat theologiseren kan gedaan worden door de kinderen zelf, door jullie samen en soms ook door jou voor hen. Dit komt terug in de drieslag 'theologiseren *van, met en voor* kinderen'.